

3636355 LCCS/M : สาขาวิชา : วัฒนธรรมศึกษา ; ศศ.ม. (วัฒนธรรมศึกษา)

คำสำคัญ : หัตถกรรมพื้นบ้าน / ปลายะเพียนใบลาน / พระนครศรีอยุธยา

ชจรเดช อภิชิตตรากุล : หัตถกรรมพื้นบ้าน : ปลายะเพียนใบลาน ชุมชนหัวแหลม ตำบลท่าवासูกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (FOLK CRAFT : PALM-LEAFED CARP OF HUALAEM COMMUNITY,THA WASUKRI,PRA NAKORN SRI AYUTHAYA)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : พรทิพย์ อุสุภรัตน์ ศศ.บ., ศศ.ม. กัททิยา ยิมสวัสดิ์ อ.บ., ศศ.ม., Ph.D. 124 หน้า ISBN 974-662-883-6

ปลายะเพียนใบลาน เป็นงานจักสานพื้นบ้านชิ้นหนึ่งที่รู้จักกันมานานในสังคมไทย และปรากฏว่ามีประโยชน์ หน้าที่ใช้สอยต่างกันไปตามยุคสมัยและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคมและวัฒนธรรม แต่เดิมนั้นเชื่อว่า คนไทยโดยเฉพาะที่อาศัยอยู่ในแถบที่มีแม่น้ำลำคลองเป็นผู้สานปลายะเพียนใบลานขึ้น โดยอาศัยแรงบันดาลใจจากการพบเห็นสีสับ รูปร่างและความสวยงามตามธรรมชาติของปลายะเพียน แล้วจึงนำมาแขวนไว้เหนือเปลให้แกว่งพริ้วไปมา สำหรับเด็กอ่อนได้เล่นได้ดู

ต่อมา ปลายะเพียนสานจากใบลานได้รับความนิยมแพร่หลายมากขึ้น โดยเฉพาะที่ผลิตขึ้นโดยกลุ่มชาวไทยมุสลิม แถบชุมชนหัวแหลม ตำบลท่าवासูกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้คนบริเวณนี้ สานปลายะเพียนขายกันแทบทุกหลังคาเรือนมาแต่ครั้งยังอาศัยในเรือสินค้าหรือเรือแพ ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา แม้กระทั่งได้อพยพขึ้นมาสร้างบ้านเรือนอยู่บนบกแล้ว แต่ก็ยังยึดการสานปลายะเพียนเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมกันเรื่อยมา

การศึกษาวิจัยพบว่า ปลายะเพียนใบลานที่ชาวชุมชนหัวแหลมผลิตขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการในหลายลักษณะ อาทิ ขนาดรูปร่างที่ใหญ่โตขึ้น มีสีสับหลากหลายตามจินตนาการของผู้สาน รวมทั้งกรรมวิธีในการประดิษฐ์ตกแต่ง สิ่งสำคัญที่พบคือ หน้าที่ใช้สอยของปลายะเพียนใบลานได้ขยายออกไปมากขึ้น โดยเฉพาะกลายเป็นสินค้าที่ระลึกที่สำคัญ ซึ่งผู้คนจากต่างถิ่นนิยมซื้อหาไปฝากคนรู้จัก นำไปตกแต่งอาคารบ้านเรือน เป็นของขวัญหรือเป็นเครื่องรางของขลังก็มี

อย่างไรก็ดี คงเป็นเพราะความงามที่แฝงอยู่ในความเรียบง่าย อีกทั้งยังมีประโยชน์ใช้สอยหลากหลาย จึงทำให้ปลายะเพียนใบลานดำรงอยู่ในฐานะงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีคุณค่าของสังคมไทยต่อไป